

ความเป็นมาของปัญหา

ปัญหาเรื่อง "เจ้าเมืองนครศรีธรรมราช สมัยการปกครองแบบเก่าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์" นั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้เพราะเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางภาคใต้ของไทยตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2325 ถึง พ.ศ. 2435 เหตุการณ์ทางหัวเมืองฝ่ายใต้โดยเฉพาะบริเวณหัวเมืองมลายู ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การปกครองของเมืองนครศรีธรรมราชมักจะมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นตามเมืองต่าง ๆ ตลอดระยะเวลา 100 ปีเศษนั้น ยิ่งกว่านั้นยังเป็นเรื่องราวที่ยังมิได้มีผู้รวบรวมไว้โดยสมบูรณ์หรือติดต่อกัน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ผู้เขียนมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ และฐานะตลอดจนบทบาทของเจ้าเมืองนคร ฯ ในแต่ละรัชกาลสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จนกระทั่งถึงสมัยปฏิรูปการปกครอง ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงรายละเอียดเกี่ยวกับตัวเจ้าเมืองแต่ละคน และสภาพบ้านเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนวิธีดำเนินการปกครองของเจ้าเมืองนคร ฯ แต่ละคน เหตุการณ์ทางหัวเมืองปักษ์ใต้มักจะนำความยุ่งยากมาสู่เจ้าเมืองนคร ฯ ในแต่ละรัชกาลอยู่เสมอมา จึงต้องการวิจัยว่ามีเหตุมาจากอะไร นโยบายการปกครองของเจ้าเมืองนคร ฯ เป็นอย่างไรบ้าง และมีผลต่อการปกครองบ้านเมืองอย่างไร แค่นั้น นอกจากนี้เรื่องที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่ง คือการแตกแยกระหว่างเมืองนครศรีธรรมราช และเมืองสงขลา ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่รัชกาลที่ 1 และดำเนินต่อมาเรื่อย ๆ ซึ่งมีผลต่อการปกครองหัวเมืองทางใต้ การวิเคราะห์ถึงสภาพบ้านเมืองและฐานะบทบาทของเจ้าเมืองนคร ฯ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากหลังการปฏิรูปการปกครองก็เป็นเรื่องสำคัญ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้อยู่ในระยะเวลาประมาณ พ.ศ. 2325 ถึง พ.ศ. 2435 ซึ่งเป็นการวิจัยถึงเจ้าเมืองนคร ๆ แต่ละคน เหตุการณ์โดยรอบที่เกิดขึ้นและมีความสัมพันธ์กับเมืองนคร ๆ ไม่ว่าจะภายในหรือภายนอกประเทศ และขยายขอบเขตการวิจัยออกไปถึงระยะหลังการปฏิรูปการปกครองบ้างเล็กน้อย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นแรก คือ วางโครงร่างวิทยานิพนธ์ เนื่องจากเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองเก่าแก่มากมีประวัติมาเป็นเวลานาน และมีความสำคัญตลอดมาเมืองหนึ่ง จึงได้หาความหมายของ ๆ ทั้งแต่สมัยศรีวิชัยเป็นต้นมา แล้วเน้นถึงรายละเอียดในเฉพาะ 5 รัชกาลแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และจบลงด้วยผลของการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5

ขั้นที่สอง เมื่อกำหนดโครงร่างเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงดำเนินการวิจัย เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เกี่ยวกับสมัยตอนต้นแห่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้นค้นคว้าจากเอกสารชั้นรอง (Secondary sources) เป็นส่วนใหญ่ เช่น พระราชพงศาวดาร พงศาวดาร หนังสือและวารสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคานหนังสือภาษาต่างประเทศได้อาศัยหนังสือ The Burney Papers จากหอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอย่างมาก และหนังสือของวอลเตอร์ เอฟ เวลดา เรื่อง Siam Under Rama III ส่วนเพิ่มเติมที่นับเป็นเอกสารชั้นต้น (Primary sources) นั้นส่วนใหญ่ได้จากกองจดหมายเหตุกรมศิลปากร ซึ่งเป็นจดหมายรายงานเกี่ยวกับการปกครอง หนังสือสำเนา (กอบปี) ราชการของกระทรวงกลาโหมและมหาดไทย เอกสารต่าง ๆ ในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ซึ่งนับว่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากขึ้น ทั้งนี้เพราะเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองนคร ๆ สมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ไม่ค่อยมีปรากฏในหนังสืออื่น ๆ เท่าใดนัก

ขั้นที่สาม เมื่อได้นำเอกสารต่าง ๆ และหลักฐานที่ได้มาพิจารณาแล้ว จึงได้นำ
มาเรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์ ซึ่งกำหนดตามโครงสร้างและมีการวิเคราะห์ควบคู่ไปด้วย
ขั้นที่สี่ จัดทำบทนำ ส่วนอ้างอิง และประวัติการศึกษาของผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย